

ДЕМБИЦЬКА С.Л.

к.ю.н., асистент кафедри цивільного права та процесу Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка»

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИМУСУ

Специфіка потенціалу адміністративного примусу постійно викликає інтерес вчених-адміністративістів. Ще у ХІХ ст. І.Тарасов та І.Андрієвський розглядали його як крайній захід, наданий виконавчій владі для здійснення своєї діяльності. Сьогодні у вітчизняній правовій доктрині намітився сплеск уваги науковців до дослідження засад використання адміністративного примусу [1, с.222].

Одним із видів державного примусу як діяльності уповноважених на те органів із застосуванням адміністративних заходів є адміністративний примус, що займає в системі примусових засобів значне місце. Адміністративний примус як засіб захисту суспільних відносин від протиправних зазіхань, спрямований на забезпечення виконання нормативних актів, що регулюють правопорядок і громадську безпеку [2, с.181].

Термін примус означає—примушування до виконання дій під загрозою, що може полягати в позбавленні волі, застосуванні сили тощо [3].

Примус – це психологічний або фізичний вплив на певних осіб з метою спонукання, примушення їх виконувати правові норми. Примус вважають невід’ємною складовою здійснення державної влади, її засобом (методом), а в результаті – основною ознакою держави і правової системи загалом [4, с.135].

На думку З.С. Гладуна – це особливий вид державного примусу, який полягає у застосуванні суб’єктами державного управління (правомочними державними органами чи посадовими особами) передбаченої нормами адміністративного права системи примусових заходів (психологічного чи фізичного) щодо підконтрольних їм об’єктів у зв’язку з вчиненням неправомірних дій (адміністративних проступків) останніми [5, с. 92]. Майже ідентичне визначення пропонують Г.Г. Забарний, Р.А. Калюжний, В.О. Терещук, В.К. Шкарупа [6, с. 90–91].

Усталеним є підхід, згідно з яким адміністративний примус складається з трьох елементів: попередження (запобігання), припинення та відповідальності.

Основними ознаками адміністративного примусу, вважається його застосування:

- уповноваженими адміністративними органами, визначеними на підставі закону;
- у позасудовому порядку;
- до осіб адресатів, не підпорядкованих адміністративним органам;
- до осіб, які притягаються до відповідальності, та інших осіб, які не вчиняли протиправних дій;
- незалежно від волі і бажання особи адресата [7, с.307].

На відмінну від інших різновидів державно-правового примусу, для яких єдина підстава – протиправне діяння, то для адміністративно-правового примусу характерним, окрім традиційних підстав застосування адміністративних правопорушень, є настання особливих умов, передбачених у законодавстві, за наявності яких примусові заходи використовуються для попередження виникнення шкідливих наслідків, їх локалізації, що передбачає й специфіку мети застосування адміністративно-примусових заходів припинення правопорушень [8, с.11].

Адміністративно-правовий примус характеризується тими ж ознаками, які характерні для державного: це правозастосовна діяльність, направлена для охорони правопорядку, реалізується в рамках охоронних правовідносин та ін. Поряд із цим адміністративно-правовий примус має особливості, які притаманні тільки йому:

— регулюється нормами адміністративного права, яке передбачає види, підстави, порядок їх застосування;

— застосовується не тільки до індивідуальних, але й до колективних осіб;

— має багато суб'єктів, які здійснюють адміністративно-юрисдикційну діяльність [9, с.41].

Таким чином, адміністративний примус як різновид державного має свої власні ознаки, що характеризують специфіку його застосування на основі чинного законодавства України.

До заходів щодо адміністративного примусу варто віднести: вимогу припинити протиправну поведінку; доставлення порушника; привід осіб, які ухиляються від явки за викликом до державного органу, установи (суду, прокуратури, охорони здоров'я, внутрішніх справ, військових комісаріатів тощо); адміністративне затримання, не пов'язане зі здійсненням провадження в справах про адміністративні правопорушення, і адміністративне затримання, пов'язане із таким провадженням; особистий огляд; взяття на облік та офіційне застереження про неприпустимість протиправної поведінки; огляд і переогляд речей, багажу, транспортних засобів; вилучення речей та документів; зупинка транспортних засобів тощо [10, с.7].

Слушною є думка О.І.Остапенка про те, що загальними методами впливу на поведінку людей є переконання та примус. Їх поєднання становить універсальний принцип соціального управління, який проникає через усю систему стимулювальних методів, включаючи адміністративні, соціально-психологічні та економічні.

Адміністративний примус застосовується уповноваженими на те органами та посадовими особами. Його метою є забезпечення законності, державної дисципліни, правопорядку, він також включає в себе адміністративно-попереджувальні заходи, заходи адміністративного припинення та адміністративного стягнення [11, с.199, 201].

Сутність адміністративного примусу є невід'ємною складовою системи методів публічного управління, що належить до найжорсткіших засобів впливу. Саме тому посадові особи органів управління застосовують примус, як правило, у поєднанні з іншими управлінськими прийомами. Авторитарність цього методу незаперечна, проте на сьогодні немає жодної держави, яка б не використовувала його як найнеобхідніший засіб управління [12, с.209].

Держава, уповноважені нею органи мають право застосовувати легалізований примус від імені всього суспільства, підкоряючи членів спільноти встановленим ним правилам, навіть якщо вони розходяться з їх переконаннями. Право є не тільки засобом легалізації примусової діяльності держави, але й, як правило, засобом її легітимації [13, с.11].

Висновки. Примус є одним з атрибутів державної влади. Він є знаряддям забезпечення безумовного виконання приписів правових норм усіма членами суспільства. Примус є авторитарним явищем, але, водночас, необхідним методом для охорони правопорядку, власності, прав та інтересів громадян і організацій, створення нормальних умов для діяльності апарату публічної влади. Отже, адміністративний примус є обов'язковим, об'єктивно обумовленим методом, способом здійснення державної виконавчої діяльності, фактором забезпечення громадського порядку, громадської безпеки, правопорядку в державі, недооцінювати роль якого в сучасних умовах не можна.

Список використаних джерел:

1. Коломоєць Т.О. Адміністративний примус в Україні у контексті європейських інтеграційних процесів: доктринальний та законодавчий аспекти /Т.О.Коломоєць // Науковий вісник Юридичної академії МВС. –2005. –№4. –С.222-227.

2.Троянський О.А. Місце та роль адміністративно-запобіжних заходів у системі заходів адміністративного примусу /О.А.Троянський // Південноукраїнський правничий часопис. –2007. –№3. – С.181-184.

3.Глумачний словник українських термінів // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // www.lisacoft.com.ua/index.php/component/lisa/href.

4.Комзюк А.Т. Заходи адміністративного примусу в правоохоронній діяльності міліції: поняття, види та організаційно-правові питання реалізації: монографія / А.Т. Комзюк; за заг. ред. проф. О.М. Бандурки. – Харків: Вид-во Нац.ун-ту внутр. справ, 2002. – 336 с.

5. Гладун З.С. Адміністративне право України: навч. посібник / З.С. Гладун. – Тернопіль: Карт-бланш, 2004. – 579 с.

6. Забарний Г.Г. Адміністративне право України: навч. посібник / Г.Г. Забарний, Р.А. Калюжний, В.К. Шкарупа. – К.: Вид. Паливода А.В., 2003. – 212 с.

7. Коліушко І.Б., Банчук О. Поняття адміністративного примусу потребує ґрунтовного переосмислення /І.Б.Коліушко, О.Банчук // Право України. –2010. –№4. –С.307-313.

8. Кулешов О.О. Діяльність адміністративної служби міліції по припиненню правопорушень (організаційно-правовий аспект): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец.12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право»/О.О.Кулешов. – Ірпінь, 2005. – 22с.

9. Ківалов С. В., Біла Л. Р. Адміністративне право України: Навчально-методичний посібник. — Вид. друге, перероб. і доп. — Одеса: Юридична література, 2002. — 312 с.

10. Адміністративна діяльність міліції /За заг.ред.О.М.Бандурки: Підручник. –Х.: Вид-во Нац. ун-ту внутр.справ, 2004. –448с.

11. Адміністративне право: Навч.пос. /О.І.Остапенко, З.Р.Кісіль, М.В.Ковалів, Р.В.Кісіль. –К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. –536с.

12.Грянка Г.В. Адміністративний примус у публічному адмініструванні/ Г.В.Грянка //Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. –2011. –№6. –С.206-214.

13.Комзюк А.Т. Адміністративний примус в правоохоронній діяльності міліції в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук: спец.12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право»/А.Т.Комзюк. —Х., 2012. –35с.